

ระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ภายใต้หลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

The Managerial System of Saving Group Based on Good Governance Muang District, Nakhonphanom Province

ภัทรานิษฐ์ คำสร้าง, อภิกนิษฐา นาเลาะห์*

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยนครพนม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง จากการประเมินผลการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ที่มีผลงานดี 4 กลุ่ม และที่มีผลงานพอใช้ 3 กลุ่ม รวมเป็น 7 กลุ่ม ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ในอำเภอเมืองนครพนมทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 28 คน สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 14 คน และประชาชนในชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 14 คน รวม 56 คน การตรวจสอบข้อมูล ด้วยวิธีการสามเส้า โดยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล สำหรับการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธี คือ จากการสังเกต สัมภาษณ์ และเอกสาร เมื่อข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์จะทำการพรรณานาวิเคราะห์ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกันตามบริบทของการก่อตั้งกลุ่ม โดยใช้หลักธรรมาภิบาล 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส และหลักความคุ้มค่า นำมาขับเคลื่อนกลุ่ม การบริหารจัดการได้มีการจัดโครงสร้างตามลักษณะการจัดแบ่งงานตามหน้าที่ ประธานกลุ่ม คณะกรรมการและสมาชิกได้กำหนดระเบียบข้อบังคับ ข้อตกลง กติกา ในการปฏิบัติร่วมกัน การสรรหากรรมการใช้วิธีการเลือกตั้ง จากสมาชิกและการบริหารงานเน้นหลักประชาธิปไตย ซึ่งมีความซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้สมาชิกมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ โดยร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามและร่วมรับผลประโยชน์ กลุ่มสามารถจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดมาช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน 2) แนวทางการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ควรใช้ประสบการณ์ในอดีตนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม มีการวางระบบการทำงานให้รัดกุม และนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาในอนาคต ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานและวางแผนการจัดสวัสดิการแก่ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงตามความต้องการของชุมชน ส่วนใหญ่เป็นปัญหาการจัดสวัสดิการที่เน้นเป็นเงิน จนลืมนิยามสังคม เพื่อจะหล่อหลอมความเป็นชุมชนแห่งความเอื้ออาทรให้เกิดขึ้น การกำหนดเป้าหมายการให้กู้ยืมควรเป็นการแก้ไขปัญหาเร่งด่วน การจัดสวัสดิการกับเด็ก คนชรา ผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรมีการแบ่งปัน มีน้ำใจของคนในชุมชนให้มากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมที่สมาชิกร่วมกันสร้างขึ้นทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และสืบทอดเพื่อลูกหลานรุ่นต่อไป

*ที่ปรึกษาหลัก

คำสำคัญ : (1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (2) ระบบการบริหารจัดการ (3) หลักธรรมาภิบาล

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the management system of saving groups based on good governance at Muang District, Nakhon Phanom Province and 2) to study the procedures of the management system development of saving groups for production based on good governance at Muang District, Nakhon Phanom Province. The research methodology was quantitative. The samples were classified by the Purposive Sampling using the result evaluation of the saving group development divided into seven groups: four groups of the good performances and three groups of the average performances covering in Muang District area, Nakhon Phanom Province. The instrument used in the conduct of the research was the interview questionnaires. The data collection was the in-depth interview from the key informants, total 56 persons: 28 saving group committees, 14 saving group members, and 14 non-saving group members. The triangulation method was used to check the source of information in terms of time, place, and person. The data collection of the triangulation method was used three ways: observation, interview, and documents. The descriptive analysis was used and the content analysis was finally done. The findings were as follows: 1) the management systems of saving groups for production comprised the diverse management patterns according to its establishment based on good governance principles that were rule of law, morality, responsibility, participation, transparency, and worth. These were brought to drive the group management that was structured as the aspects of the job descriptions on duties, the chairs of the groups, the committees, and the members. They cooperatively set up the disciplines, conditions, agreements, and regulations on their operations. The committee recruitment was done by the election of the members, and the administration mainly focused on the democratic principles which consisted of honesty, dedication, responsibility, transparency, and accountability. The members were mutually allowed to decision-making, sharing the ideas, problem-solving, monitoring, and gaining the benefits. The saving groups were able to manage the resources which were limitedly to help each other in the community. 2) The procedure of the saving group development for production should be used the experiences taken place in the past to be applied for management the groups. The working system was concise and good governance was adjusted on management for the future development. New technology should be used in the operation and planning. The saving groups managed the welfare for the community in order to solve the problems on the needs of the people living the community which the welfare problem emphasized on money that left the social dimension for blending the generous community. The determination of the loaning aims should be solved as the urgent priority The welfare management for the children, the elderly, and the people who lack the opportunities should be enhanced for the better quality of life. The sharing and generosity should be increasingly taken place among the community which causes the social cost that the saving group members cooperatively built it. These reinforce the community have the unity and sustainable self-sufficiency, and inheritance for the descendants.

Keyword : (1) Saving groups, (2) Management system, (3) Good governance

บทนำ

กรมการพัฒนาชุมชน ในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท และดำเนินงานตามปรัชญาหลักการ วิธีการ และกระบวนการพัฒนาชุมชน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ ตามแนวนโยบายของรัฐ รวมทั้งยังเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ด้วยวิสัยทัศน์ “ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง” โดยมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาทุนชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยภารกิจการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังมีแผนงานพัฒนาระบบธรรมาภิบาล โดยส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนชุมชน คือ กลุ่ม/องค์กรการเงิน กองทุนหมุนเวียน หรือกองทุนอย่างอื่นที่มีอยู่ในชุมชน ที่คนในชุมชนบริหารจัดการ มี 2 ประเภท 1) กองทุนที่ประชาชนจัดตั้งเอง โดยภาครัฐสนับสนุน 2) กองทุนที่ภาครัฐสนับสนุนจัดตั้ง คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กรมการพัฒนาชุมชน. 2557 : 12)

หลักเกณฑ์การตรวจสอบสุขภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการรวมตัวของประชาชน เพื่อช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมที่ละเล็กทีละน้อย เป็นประจำสม่ำเสมอ เรียกว่า “เงินสัจจะสะสม” เพื่อใช้เป็น ทุน ให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพหรือเพื่อสวัสดิการของตนเอง และครอบครัว มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตด้วยหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งกำกับดูแลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้มีความมั่นคง และเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ซึ่งมาตรฐานการตรวจสอบสุขภาพทางการเงินมีเกณฑ์ต่าง ๆ คือ “เงินครบ ระบบดี ระเบียบมีธรรมาภิบาล กิจกรรมส่งเสริมความอยู่ดีกินดีของประชาชน” โดยใช้เครื่องมือในการตรวจสอบสุขภาพทางการเงินของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ เกณฑ์การประเมินสุขภาพทางการเงินกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประกอบด้วย 4 ด้าน 19 ข้อ ซึ่งมีด้านการจัดทำบัญชีและทะเบียน ด้านการบริหารจัดการ ด้านระเบียบข้อบังคับ ด้านผลประโยชน์ของสมาชิก กลุ่มและชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน. 2557 : 24)

ปัจจุบันมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั่วประเทศ มากกว่า 28,000 กลุ่ม มีสมาชิกกว่า 4 ล้านคน และมีเงินทุนหมุนเวียนในชุมชนกว่า 28,000 ล้านบาท (สำนักพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชน. 2557 : 3) สำหรับจังหวัดนครพนม มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 391 กลุ่ม (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. 2558 : 12) และมีเงินทุนหมุนเวียนจำนวน 166,811,295 บาท และทำการตรวจสอบสุขภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 177 กลุ่ม ในส่วนของอำเภอเมืองนครพนม มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 36 กลุ่ม เงินทุนหมุนเวียน จำนวน 14,536,370 บาท ทำการตรวจสอบสุขภาพทางการเงิน จำนวน 21 กลุ่ม ผลจากการตรวจสอบสุขภาพทางการเงินกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอเมืองนครพนมปรากฏว่า 21 กลุ่ม ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินครบทุกข้อในแต่ละด้านและต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุง จำนวน 11 กลุ่ม (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. 2558 : 12)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักพัฒนาชุมชนและมีบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จึงสนใจทำการศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้เป็นแนวทางในการขยายผล และนำไปเผยแพร่หรือเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่น ๆ ได้ศึกษาและนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
3. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตามหลักธรรมาภิบาล

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
ทำการศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม จำนวน 36 กลุ่ม(สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. 2558 : 12)
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 2.1 ขอบเขตด้านประชากร มีจำนวนประชากร 26,668 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 520 คน สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 4,492 คน ประชาชนในชุมชนที่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 21,656 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครพนม. 2558 : 15)
  - 2.2 ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เลือกแบบเจาะจง คือ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 56 คน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีผลการประเมินการพัฒนาออมทรัพย์เพื่อการผลิต ระดับ 3 หมายถึง เป็นระดับดี มีจำนวน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสร้างหิน ตำบลนาราชควาย กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาโดน ตำบลขามเฒ่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังไฮ ตำบลคำเตย กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปัง ตำบลวังตามัว ระดับ 2 หมายถึง มีการพัฒนาออมทรัพย์ระดับพอใช้ จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองปลาตุก ตำบลบ้านผึ้ง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านใหม่แสงอรุณ ตำบลท่าค้อ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านไผ่ล้อม ตำบลอาจสามารถ โดยจำแนกตามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

(1) คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	จำนวน 28 คน
(2) สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	จำนวน 14 คน
(3) ประชาชนในชุมชนที่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	จำนวน 14 คน
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา
  - 3.1 ศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยใช้หลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

3.2 ศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง ระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกและคนในชุมชน ที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกที่เป็นจริงมากที่สุด พร้อมกับตรวจสอบข้อมูล และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม จำนวน 520 คน สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 4,492 คน ประชาชนในชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 21,656 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครพนม. 2558 : 5)

2. กลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 56 คน จากการประเมินผลการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแบ่งออกให้เป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย ระดับ 3 หมายถึงมีการพัฒนากลุ่มระดับดี จำนวน 22 กลุ่ม ระดับ 2 หมายถึง มีการพัฒนากลุ่มระดับพอใช้ จำนวน 14 กลุ่ม สำหรับระดับ 1 หมายถึงมีการพัฒนากลุ่มระดับต้องปรับปรุง ไม่มีกลุ่มที่ต้องปรับปรุง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั้ง 7 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ประกอบด้วยประธานกลุ่มและคณะกรรมการ 4 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการเงินกู้ คณะกรรมการตรวจสอบ และคณะกรรมการตรวจสอบ จำนวน 28 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการบริหารจัดการดำเนินงานต่าง ๆ ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชนละ 2 คน รวมจำนวน 14 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและประชาชนในชุมชนที่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ชุมชนละ 2 คน รวมจำนวน 14 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้สะท้อนมุมมอง ในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ที่มีต่อประชาชนในมุมมองที่เป็นผลกระทบทั้งด้านดีและไม่ดีต่อชุมชน ซึ่งแสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ดังตารางที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	กลุ่มระดับ 3				กลุ่มระดับ 2			รวม
	บ้านสร้างหิน	บ้านนาโตน	บ้านวังไธ	บ้านนาปง	บ้านไผ่ล้อม	บ้านใหม่แสงอรุณ	บ้านหนองปลาจอก	
คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต								
- คณะกรรมการอำนวยการ	1	1	1	1	1	1	1	7
- คณะกรรมการเงินกู้	1	1	1	1	1	1	1	7
- คณะกรรมการตรวจสอบ	1	1	1	1	1	1	1	7
- คณะกรรมการส่งเสริม	1	1	1	1	1	1	1	7
สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	2	2	2	2	2	2	2	14
ประชาชนในชุมชนที่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	2	2	2	2	2	2	2	14
รวม	8	8	8	8	8	8	8	56

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ จากการลงในพื้นที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครพนม ในการตรวจประเมินสุขภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง แนวทางของการศึกษาได้เก็บประเด็นมาหลายส่วนจึงรวบรวมเป็นคำถาม ซึ่งคำถามเหล่านี้สามารถตอบและสะท้อนการทำงานของการทำงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทั้งด้านบวกและด้านลบได้ จึงเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการสนทนา เพื่อนำไปสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประชาชนในชุมชนที่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต แนวคำถามของแบบสัมภาษณ์มีดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ให้ข้อมูล
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- ส่วนที่ 3 การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล
- ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- ส่วนที่ 5 แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

วิธีการรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้รับการอธิบายที่เป็นจริงมากที่สุด ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่ละเอียดอ่อน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญมากกับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและเตรียมตัวทำงานภาคสนามอย่างเป็นขั้นตอนตามขั้นตอนสำคัญ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเลือกพื้นที่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากข้อมูลการประเมินผลการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ประจำปี 2557 และได้สอบถามนักวิชาการพัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบงานกลุ่มออมทรัพย์ โดยนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ศึกษา จากนั้นจึงได้ลงพื้นที่สำรวจด้วยตนเอง พบว่า มีความน่าสนใจที่จะศึกษาเลือกพื้นที่โดยใช้ผลการประเมินการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตซึ่งมี 3 ระดับ (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. 2558 : 12) ในระดับ 3 กลุ่มที่มีผลงานดี จำนวน 22 กลุ่ม ระดับ 2 กลุ่มที่มีผลงานพอใช้ จำนวน 14 กลุ่ม ส่วนระดับ 1 ควรปรับปรุงกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในอำเภอเมืองนครพนมไม่มี การเลือกพื้นที่มีดังนี้ 1) กลุ่มที่มีผลงานดี มาจากการตรวจสุขภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอเมืองนครพนมที่มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสร้างหิน ตำบลนาราชควาย เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดีเด่นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ปี พ.ศ. 2556 (2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาโดน ตำบลขามเฒ่า เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกลุ่มเดียวที่มีการจัดฝึกอบรมพัฒนาความรู้ในการประกอบอาชีพแก่สมาชิก (3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังไฮ ตำบลคำเตย เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการดำเนินการเป็นระยะเวลานานและไม่มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก (4) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปัง ตำบลวังตามัว เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการดำเนินงานโดยคณะกรรมการชุดเดียวกันกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และมีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกตั้งแต่ 3 กิจกรรมขึ้นไป 2) กลุ่มที่มีผลงานพอใจ จำนวน 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตบ้านหนองปลาตุก ตำบลบ้านผึ้ง เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ก่อตั้งขึ้นเองโดยการรวมกลุ่มของคนในชุมชน (2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านใหม่แสงอรุณ ตำบลท่าค้อ เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการยุบและได้ก่อตั้งขึ้นใหม่ตามแนวปฏิบัติของกรมการพัฒนาชุมชน (3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านไผ่ล้อม ตำบลอาจสามารถ เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการไม่ครบตามระเบียบ และไม่มีการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน ซึ่งการเลือกกลุ่มทุกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเลือกในพื้นที่ที่ต่างกัน

2. ขั้นการแนะนำตัว ผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่ โดยได้รับคำแนะนำจากพัฒนาการที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งเป็นการเปิดทางให้ทำความคุ้นเคยได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นได้แนะนำตัวต่อคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิก และคนในชุมชน โดยใช้การเปิดเผยบทบาทสถานภาพนักศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ต่อผู้ให้ข้อมูลว่าเป็นการศึกษาในเชิงวิชาการ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ และเก็บรวบรวมข้อมูลที่ค้นพบไปทำการศึกษาวิจัย

3. ขั้นการสร้างความสัมพันธ์ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นัดหมายคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิก และคนในชุมชน แต่ละกลุ่มออมทรัพย์เพื่อพูดคุยสอบถามโดยตรงเกี่ยวกับความรู้เรื่องกลุ่มออมทรัพย์มีความรู้ความเข้าใจตรงกับข้อมูลที่ต้องเก็บรวบรวมของผู้วิจัยที่ศึกษา ทำให้มีความสะดวกในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากนั้นได้นัดหมายเพื่อศึกษาข้อมูลในเชิงลึกต่อไป

4. ขั้นการทำงาน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ได้จัดเตรียมไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งไม่ได้ยึดแนวคำถามอย่างเคร่งครัดเป็นรูปแบบของการสนทนา แต่พยายามเจาะลึกในประเด็นหลักธรรมาภิบาล ที่ผู้ให้ข้อมูลตอบ ในแต่ละประเด็น ตลอดจนผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตในวันส่งเงินสัจจะเงิน เป็นเงินที่ได้จากการออมของสมาชิก จำนวนเท่า ๆ กัน ทุกเดือนตามกำลังความสามารถ เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และในการประชุมอนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิก เพื่อจัดเก็บข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์

5. ขั้นการประมวลความรู้ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพเบื้องต้น แล้วผู้วิจัยได้กำหนดคืนข้อมูลให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแต่ละกลุ่มเพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง จากนั้นผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการยืนยันข้อมูลของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาทำการสังเคราะห์ เพื่อเป็นองค์ความรู้ และทำการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Method) กระทำได้ 2 ลักษณะ 1) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา ตรวจสอบข้อมูลในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้รับในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้นเหมือนกันหรือไม่ ด้านสถานที่ ข้อมูลต่างสถานที่กัน จะเหมือนกันหรือไม่ ด้านบุคคล ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เพื่อพิจารณาข้อมูลที่เหมือนและต่างกัน 2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการ จากวิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธี คือ จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้เอกสาร นำข้อมูลที่แต่ละแหล่งมาตรวจสอบว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกันหรือไม่ถ้าขัดแย้งก็หาข้อสรุป และถ้าสอดคล้องกันก็แสดงว่าเป็นข้อมูลที่สามเส้าที่สามารถนำไปสรุปได้ เมื่อข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) การตรวจสอบสามเส้า เมื่อเชื่อมโยงข้อมูลกันแล้วไม่ขัดแย้งกันจึงได้นำข้อมูลมาประเมินความคิดเห็น ส่วนข้อมูลที่ขัดแย้งกันก็นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเมินจะนำไปสู่ข้อสรุปได้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลแล้ว พร้อมทั้งได้นำมาตรวจสอบโดยใช้เทคนิคสามเส้าจากผู้ให้ข้อมูล และผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาคัดแยกประเภท แหล่งที่มา จัดหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ง่ายในการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการทำวิจัยในแต่ละวันหลังจากลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยจะกลับมาบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด เก็บประเด็นที่สำคัญ จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ไปด้วยทำเช่นนี้เป็นประจำจนกระทั่งถึงวันสุดท้ายที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตจนเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วน ซึ่งในการวิเคราะห์ได้นำผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมาใช้ในการนำเสนอเนื้อหาให้เกิดความสมบูรณ์ เข้าใจชัดเจนเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ระบบบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 56 คน ซึ่งเป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และประชาชนในชุมชนที่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาจากรฐานของการตรวจสอบสุขภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครพนม ซึ่งสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล

กลุ่มออมทรัพย์มีรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ตามบริบทและที่มาของการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ จาก การประเมินกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแล้วปรากฏว่า กลุ่มออมทรัพย์มีผลการประเมินทั้งอยู่ในระดับ 3 และระดับ 2 ทำให้กลุ่มออมทรัพย์ต้องมีระบบการบริหารจัดการภายใต้ธรรมาภิบาล ซึ่งสามารถแยกการบริหารจัดการได้ดังต่อไปนี้

1.1 การบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ จะมาจากการเลือกตั้งโดยเสียงส่วนใหญ่ของสมาชิกซึ่งสมาชิกได้ให้ความไว้วางใจในคณะกรรมการมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อกรรมการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำ ผู้ทรงคุณวุฒิ และข้าราชการ ที่อยู่ในหมู่บ้านเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน การทำงานของกรรมการจะมีการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 4 คณะ คือ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการฝ่ายเงินกู้ คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม ปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์ หรือข้อตกลงร่วมกัน ทำงานตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายด้วยความซื่อสัตย์ เสียสละ

1.2 ระเบียบข้อบังคับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์ เกิดจากสมาชิกและคณะกรรมการ ได้พิจารณาร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม และจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการบริหารงานและให้สมาชิกถือปฏิบัติ สมาชิกจะเป็นผู้มีอิทธิพลในการกำหนดระเบียบข้อบังคับเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์มีความชัดเจน มีความทันสมัย และเป็นธรรม ครอบคลุมถึงวิธีการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติและการตรวจสอบ โดยการแบ่งระเบียบออกเป็นหมวด ๆ ระเบียบของกลุ่มจะครอบคลุมถึงการทำงานของคณะกรรมการและมีบทลงโทษในการทำผิดของสมาชิก รวมถึงการจัดสรรผลประโยชน์จากการดำเนินงานของกลุ่มไว้อย่างชัดเจน

1.3 หลักในการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ให้ความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคน โดยถือปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างเคร่งครัด มีการพิจารณาค่าชอกู้เงิน จำนวนเงินที่ชอกู้ว่าเป็นธรรม ไม่มีการลำเอียงให้ใครคนใดคนหนึ่งได้กู้ในจำนวนมากหรือน้อยต่างกัน และให้สมาชิกร่วมกันพิจารณาค่าชอกู้ในรายที่มีการกู้เงินเป็นจำนวนมาก ทำการยกย่องชมเชยสมาชิกที่กู้เงินแล้วนำไปลงทุนประกอบอาชีพจนประสบผลสำเร็จ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป รวมถึงมีการจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ไม่มีงานทำ เด็กเรียนดีแต่ยากจน พิจารณาถึงการมีส่วนร่วมและการรู้จักพึ่งตนเองตามศักยภาพของผู้ด้อยโอกาสหรือบุคคลในครอบครัว

1.4 การบริหารจัดการเงินออมของสมาชิก

การนำเงินออมของสมาชิกกลุ่มไปบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้ความเสี่ยงน้อยที่สุดทุกกลุ่ม จึงใช้ความไว้วางใจกันให้สมาชิกด้วยกันกู้ยืมเงินมาเป็นทุนการประกอบอาชีพ และให้สมาชิกกู้ยืมไปใช้จ่าย ในยามจำเป็น และเดือดร้อน การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจะอยู่ที่ร้อยละ 10-12 บาทต่อปี ส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์มีกำไร และนำมาปันผลกลับคืนให้กับสมาชิกดั้งเดิม การบริหารเงินออมของสมาชิกทุกกลุ่มจะคำนึงอยู่เสมอว่าเงินที่นำมาบริหารนั้น เป็นเงินของทุกคนไม่ใช่เงินของคณะกรรมการ และต้องบริหารจัดการภายใต้ระเบียบข้อบังคับหรือข้อตกลงของกลุ่ม ออมทรัพย์สามารถตรวจสอบได้ทั้งแนวตรงคือ ทำการตรวจจากสมุดสัจจะและบัญชีคุมของกลุ่มออมทรัพย์ และแนวตั้ง คือ การตรวจสอบจากทะเบียนคุมกลุ่มออมทรัพย์จากคณะกรรมการตรวจลงมาถึงสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ มีการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารให้กับสมาชิกทราบในวันประชุมสามัญใหญ่ประจำปีของกลุ่มออมทรัพย์

1.5 การประชุมสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ใช้การประชุมเป็นเวทีในการพบปะ พูดคุยรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากสมาชิก เพื่อนำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้กลุ่มออมทรัพย์มีการพัฒนาขึ้นและตอบสนองความต้องการของสมาชิก สมาชิกเองก็ได้ใช้เวทีการประชุม เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และยังให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามและร่วมรับ ผลประโยชน์ แรงจูงใจที่สมาชิกมาเข้าร่วมประชุมในการประชุมก็คือการรับเงินปันผล การประชุมของคณะกรรมการ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการพิจารณาเงินกู้ให้กับสมาชิก ส่วนน้อยที่จะประชุม เพื่อรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน และ ระเบียบข้อบังคับกลุ่มไม่ได้ระบุให้กรรมการประชุมร่วมกันทุกเดือน

1.6 การฝากเงินสัจจะและส่งเงินกู้ของสมาชิก

มีการกำหนดวันฝากเงินสัจจะอย่างชัดเจน ทุกคนในกลุ่มออมทรัพย์มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง กลุ่มออมทรัพย์จะอยู่ได้สมาชิกและกรรมการทุกคนต้องมีสัจจะ ซื่อสัตย์ เสียสละ ทรชนกในหน้าที่ของตนเอง เห็นอกเห็นใจกัน ตรงต่อเวลา การฝากเงินสัจจะแต่ละกลุ่มจะมีวิธีการที่เหมือนกันในการควบคุม การทำงาน สมาชิกทุกคนต้องมีสมุดสัจจะเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานในการตรวจสอบเงินฝากของตนเอง การส่งเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์จะมีวิธีการแตกต่างกันไป บางกลุ่มอิงระบบของกลุ่มออมทรัพย์ตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน บางกลุ่มอิงระบบของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองตามแนวทางของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ การดำเนินงานจะขึ้นอยู่กับระบบที่กลุ่มวางไว้ในระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

1.7 การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กรรมการกลุ่มออมทรัพย์มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ในการสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม โดยการนำเงินออมของสมาชิกมาให้สมาชิกด้วยกันกู้เพื่อให้เกิดดอกเบี้ยและนำมาเป็นรายได้ของกลุ่ม สามารถทำให้กลุ่มมีเงินปันผลให้กับสมาชิก และมีรายได้เหลือมาช่วยเหลือสมาชิกโดยการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ดำเนินการภายใต้การบริหารจัดการของคณะกรรมการและสมาชิกด้วยกันเอง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์จัดทำโดยสมาชิกร่วมกันพิจารณา

2. ปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2.1 ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การนำหลักธรรมาภิบาล 6 หลักมาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้งการนำหลักคุณธรรม 5 ประการ (ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ. 2555) ยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบางกลุ่ม ส่วนใหญ่ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากปัจเจกบุคคล การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่วางไว้ ความไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ การทำงานของกลุ่มออมทรัพย์ ไม่มีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานของกลุ่มที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ใช้ความไว้วางใจเป็นเครื่องมือในการ

บริหารกลุ่มออมทรัพย์ ขาดการประชาสัมพันธ์ และการพบปะพูดคุย ทุกอย่างล้วนก่อให้เกิดปัญหาในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปัจจุบันสมาชิกให้การยอมรับและเชื่อถือกรรมการที่ทำงานกลุ่มออมทรัพย์กับกรรมการชุดปัจจุบัน แต่ในอนาคตยังไม่มีคณะกรรมการรุ่นใหม่มาช่วยในการปฏิบัติงาน กรรมการไม่มีเวลามาทำงาน และกรรมการบางท่านขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ

2.2 ปัญหาของสมาชิกในการใช้บริการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การรับบริการในการฝากเงินสัจจะ กรรมการรับฝากเงินมีน้อย ต้องฝากเงินเฉพาะวันที่กลุ่มเปิดรับฝากเงินสัจจะเท่านั้น การรับและจ่ายเงินกู้ให้สมาชิกใช้ระบบธนาคารก่อให้เกิดความยุ่งยาก และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับและจ่ายเงินกู้ สมาชิกต้องการความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ขาดการรับรู้ข่าวสารจากกลุ่มก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันและมีการโจมตีการทำงานของกลุ่ม กลุ่มไม่สามารถจัดสรรผลประโยชน์ให้กับสมาชิกได้ทั่วถึง และสมาชิกมีความต้องการลดดอกเบี้ยเงินกู้ เพิ่มเงินปันผล

2.3 ปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ที่มีผลกระทบต่อชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์เป็นที่ยอมรับในชุมชน เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์มากมายจากกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มบางกลุ่มเท่านั้นที่สมาชิกยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญไม่ให้มีการจัดสรรผลกำไรมาช่วยเหลือชุมชน และนำเงินจากกองทุนอื่น ๆ มาช่วยพยุงสถานการณ์ของกลุ่มออมทรัพย์ ทำให้คนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเสียผลประโยชน์ในส่วนนี้ไป

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มควรใช้ประสบการณ์จากอดีตมาปรับปรุงระบบการทำงาน ซึ่งการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจะประสบผลสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่น ความเอาใจใส่ ความเสียสละของคณะกรรมการและสมาชิก ที่ต้องการจะพัฒนากลุ่มไปในทางที่ดีขึ้นสำหรับระเบียบข้อบังคับที่ไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร และใช้ความไว้วางใจในกรรมการแทน ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ปัจจุบันมีการวางระบบการทำงานให้รัดกุมมากขึ้น กรรมการต้องทำตามหน้าที่ที่มีความยุติธรรม มีคุณธรรม เสียสละ ทำงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยใช้หลักนิติธรรมมาเป็นเครื่องมือในการทำงาน ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานและวางแผนการจัดสวัสดิการแก่ชุมชนเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงตามความต้องการของชุมชน ส่วนใหญ่เป็นปัญหาการจัดสวัสดิการที่เน้นเป็นเงิน จนลืมนิติตานสังคมาเพื่อจะหล่อหลอมความเป็นชุมชนแห่งความเอื้ออาทรให้เกิดขึ้น การกำหนดเป้าหมายการให้กู้ยืมควรเป็นการแก้ไขปัญหาเร่งด่วน การจัดสวัสดิการกับเด็ก คนชรา ผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรมีการแบ่งปัน มีน้ำใจของคนในชุมชนให้มากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมที่สมาชิกร่วมกันสร้างขึ้นทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และสืบทอดเพื่อลูกหลานรุ่นต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย ระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้หลักธรรมาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ บุคคลเหล่านี้เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดนครพนม และสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 56 คน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทำในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 4 คณะ ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการฝ่ายเงินกู้ คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม ปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มออมทรัพย์ หรือข้อตกลงร่วมกันภายในกลุ่มออมทรัพย์ ทำงานตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายด้วยความซื่อสัตย์ เสียสละและปฏิบัติต่อสมาชิกอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับ จันทิมา ไฉไลบุญสนอง (2555 : 139) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองหระ ตำบลคลองหงส์ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีการดำเนินงาน 2 ลักษณะ คือ การบริหารงานตามแนวทางการดำเนินงานที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดไว้ และการปฏิบัติงานได้แบ่งออกเป็น 5 งาน คือ งานบริการรับเงิน งานบริการเงินกู้ งานส่งเสริมความรู้แก่สมาชิก งานให้บริการด้านสวัสดิการแก่สมาชิก และงานให้บริการแก่ชุมชน ส่วนผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ สรุปได้ดังนี้ มีการพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพด้านความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบต่อตนเองและเพื่อนสมาชิก ความเห็นอกเห็นใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจกัน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสังคมในด้านประชาธิปไตย สมาชิก มีความสามัคคี มีความเป็นผู้นำ ส่วนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ช่วยให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจหมู่บ้าน ยกฐานะทางเศรษฐกิจโดยการระดมเงินทุนในหมู่บ้าน พัฒนาอาชีพแก่สมาชิก ช่วยพัฒนาอาชีพนักธุรกิจขนาดเล็ก และขนาดกลางแก่สมาชิก

2. ระเบียบข้อบังคับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (หลักนิติธรรม) เกิดจากสมาชิกและคณะกรรมการพิจารณาร่วมกัน ร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม และจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการบริหารงานและให้สมาชิกถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ชัดเจน ทันสมัย และเป็นธรรม ครอบคลุมถึงวิธีการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อง่ายต่อการปฏิบัติและตรวจสอบ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ เสน่ห์ มูลผึ้ง (2556 : 37) ได้ศึกษาการบริหารจัดการตามระบบธรรมาภิบาลของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านห้วยหม้อเฒ่า ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า กลุ่มออมทรัพย์กำหนดระเบียบการบริหารกลุ่มและกติการะหว่างสมาชิกที่ชัดเจน โดยสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำระเบียบ คณะกรรมการชี้แจงแนะนำแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย ข้อบังคับให้สมาชิกเกิดความเข้าใจตรงกันและพร้อมใจปฏิบัติตามกฎระเบียบ สมาชิกได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน

3. หลักในการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (หลักคุณธรรม) ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ให้ความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคน ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ศิริพัชร์ ราชบัณฑิตย์ (2551: 80) ที่ศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า การบริหารโดยกลุ่มผู้นำและกลุ่มกรรมการ เป็นไปตามหลักคุณธรรม คือ มีการบริหารที่ซื่อสัตย์ เสียสละ และปฏิบัติต่อสมาชิกอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

4. การบริหารจัดการเงินออมของสมาชิก (หลักโปร่งใส) การบริหารจัดการเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้ความเสี่ยงน้อยที่สุด ให้ความไว้วางใจกัน กรรมการบริหารจัดการภายใต้ระเบียบข้อบังคับหรือข้อตกลงของกลุ่มออมทรัพย์ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกทราบในสิ้นปี ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ศิริพัชร์ ราชบัณฑิตย์ (2551: 80) ที่ศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า การบริหารกลุ่มเป็นไปตามหลักความโปร่งใส คือมีการเผยแพร่ชี้แจงผลการดำเนินงานรายเดือนให้สมาชิกเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกแก่การตรวจสอบ

5. การประชุมสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (หลักการมีส่วนร่วม) ใช้การประชุมเป็นเวทีในการพบปะ พูดคุย รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากสมาชิก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และสมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามและร่วมรับผลประโยชน์ การวิจัยสอดคล้องกับ คำเพชร จันทรธานี (2556 : 143) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรณีศึกษาบ้านดอน ตำบลเหนือ อำเภอมือ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านดอน คือ คณะกรรมการต้องมีความรับผิดชอบมีความคิดริเริ่ม กล้าแสดงความคิดเห็นปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมใน

การกำหนดระเบียบข้อบังคับกลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นขบวนการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมิณผล อีกทั้งผลที่เกิดแก่สมาชิก กลุ่มฯ คือ สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องเงินทุนในการประกอบอาชีพ รู้จักประหยัดมีเงินเก็บออม ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แก้ปัญหาจากการเอาัดเอาเปรียบของนายทุน มีเศรษฐกิจที่ดี

6. การฝากเงินสัจจะและส่งเงินกู้ของสมาชิก (หลักความรับผิดชอบ) กลุ่มออมทรัพย์มีการกำหนดวันดำเนินงาน อย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง สมาชิกและกรรมการทุกคนต้องมีสัจจะ ซื่อสัตย์ เสียสละ ทรชนกในหน้าที่ของตนเอง เห็นอกเห็นใจกัน ตรงต่อเวลา การวิจัยสอดคล้องกับ ศิริพัชร ราชบัณฑิตย (2551:80) ที่ศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า การบริหารโดยกลุ่มผู้นำและกลุ่มกรรมการ เป็นไปตามหลักความรับผิดชอบคือ มีการดำเนินการอย่างมีระเบียบวินัย และรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ตามที่ได้รับมอบหมาย การตัดสินใจสั่งการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความรับผิดชอบ โดยการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริหารผิดพลาด

7. การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (หลักความคุ้มค่า) มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดสร้างรายได้และกลุ่มมีเงินปันผลให้กับสมาชิก และช่วยเหลือสมาชิกโดยการจัดสวัสดิการต่าง ๆ แก่สมาชิก การแบ่งปันส่วนในผลประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์ การวิจัยสอดคล้องกับ ศิริพัชร ราชบัณฑิตย (2551: 80) ที่ศึกษาระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า การบริหารโดยกลุ่มผู้นำและกลุ่มคณะกรรมการเป็นไปตามหลักคุ้มค่า คือ มีการจัดสรรและการใช้ทรัพยากรที่มุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนา 1) ควรเตรียมพัฒนาบุคลากรสำหรับการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในอนาคต ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อทำหน้าที่รับช่วงในการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ต่อไปหากคณะกรรมการหมดวาระ 2) ควรพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ในการจัดทำเอกสารทางการเงินให้เป็นมาตรฐาน ควรได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นส่วนงานที่ดูแลได้ให้ความรู้กับกรรมการที่ดำเนินการ และในการปิดบัญชีเพื่อจัดสรรผลกำไรควรมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ ให้การรับรองงบการเงิน 3) กลุ่มออมทรัพย์ต้องปลูกจิตสำนึกคณะกรรมการและสมาชิก ให้มีความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือกันและกัน ในด้านสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกและคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อจะได้เห็นภาพกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ที่มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันชัดเจนมากยิ่งขึ้นและได้เห็นการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นระยะเวลาและการพัฒนาเพื่อต่อยอดเพิ่มมากขึ้น 2) เนื่องจากสถานการณ์ของแต่ละชุมชนในชนบท จะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากร ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทำให้แต่ละชุมชนมีกระบวนการสะสมทุนที่แตกต่างกันไป ได้แก่ ทุนความรู้ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การวิจัยครั้งต่อไป นักวิจัยควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสะสมทุนชุมชนจากมุมมองของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2557). คู่มือการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.

_____. (2557). แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2555–2559 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2558–2559). กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.

คำเพชร จันทธานี. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : การศึกษากรณีบ้านต้อน ตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

จันทิมา ไฉไลบุญสอง. (2553). การดำเนินงานและผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองหะ ตำบลคลองสี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม, สำนักงาน. (2558). “เอกสารประกอบการ รายงานผลการตรวจสอบคุณภาพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ครั้งที่ 1/2558.” ในการประชุมเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. 27 มีนาคม 2558. (ถ่ายเอกสาร).

พัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครพนม, สำนักงาน. (2558). “เอกสารประกอบการประชุมรับรองข้อมูลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานอำเภอเมืองนครพนม ปี 2558.” ในการประชุมคณะทำงานบริหารจัดการเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานอำเภอเมืองนครพนม. 2 เมษายน 2558. (ถ่ายเอกสาร).

ศิริพัชร ราชบัณฑิตย์. (2552). ระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหลายท่า ตำบลป่าไผ่ อำเภอสี จังหวัดลำพูน: วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เสน่ห์ มูลผึ้ง. (2556). การศึกษาการบริหารจัดการตามระบบธรรมาภิบาลของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านห้วยหม้อเต่า ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ร.ม. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการเมืองและการปกครอง) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.